

บทที่ 1

บทนำ

ความ เป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา เป็นองค์ประกอบสำคัญที่เอื้ออำนวยต่อกระบวนการพัฒนาประเทศ ในด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนด้านอื่น ๆ และในบรรดาทรัพยากรทาง เศรษฐกิจทั้งหมด กำลังคน เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาประเทศ การศึกษา เป็นส่วนสำคัญที่จะช่วย เสริมสร้าง กำลังคนในด้านความคิด ทักษะ และทัศนคติให้มนุษย์รู้จักพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม ตลอดจน สภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับตน สามารถนำความรู้ความ เข้าใจที่ได้รับมาแก้ไขปัญหาด่าง ๆ และ พัฒนาสังคมให้ เจริญก้าวหน้าไปในแนวทางที่พึงประสงค์ การศึกษาจึง เป็น เครื่องมือสำคัญในการ พัฒนาประเทศ ประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายต่างก็ เน้นถึงความสำคัญของการศึกษาในฐานะ เป็น จักรกลอันสำคัญยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิต หากชีวิตคนเราขาดโอกาสทาง การศึกษา ย่อมหมดโอกาสที่จะแสวงหาความรู้ เพื่อ เพิ่มพูนสมรรถภาพให้แก่ตน ผลก็คือ กลาย เป็นผู้ที่ขาดคุณภาพ ไร้สมรรถภาพในการทำงาน ขาดอาชีพและ เกิดความยากจน ฉะนั้น การศึกษาจึง เป็นสิ่งสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกปัจจุบัน ซึ่งวางรากฐานอยู่บน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การศึกษาจึง เป็นหลักสำคัญในการพัฒนาประเทศ ไม่เฉพาะแต่ใน แง่เศรษฐกิจและสังคม ในแง่ความเจริญทั่วไป หรือในแง่ความปลอดภัยของประเทศเท่านั้น แต่ที่สำคัญที่สุดในแง่การผลิตคน ผลิตกำลังคนกันไปทำงานในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องและ เหมาะสมกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สืบเนื่อง อยู่ตลอดเวลา อันเป็นผลของความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงจำเป็นต้องอาศัย การเรียนรู้ที่สืบเนื่องด้วยเช่นกัน ได้มีผู้ลงคำณวนพบว่า ความเจริญทางเทคโนโลยีจะ เจริญ ขึ้นเป็น 2 เท่า เมื่อเวลาผ่านไปทุกรอบ 10 ปี ฉะนั้น ถ้าหากมนุษย์เราไม่ได้รับการศึกษา เพิ่ม เต็มอยู่เสมอ อาจจะดำรงชีวิตอยู่ในโลกด้วยความยากลำบาก การศึกษาจึงต้องดำเนินไป ตลอดเวลาควบคู่กับการดำรงชีวิต ทั้งนี้จะต้องมีการ เปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาในด้านรูปแบบ สถาบัน กระบวนการ เนื้อหาสาระ เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ทันกับความเจริญก้าวหน้า

ของเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม ในฐานะที่สถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยเป็นมุมวิชาการและมุมปัญญา ที่จะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบจัดการศึกษา เพื่อที่จะผลิตบุคลากรให้สนองความต้องการของสังคม (เอนก พ. อนุกุลบุตร 2520 : 152) และการที่สถาบันการศึกษาจะมีสมรรถภาพในการผลิตทางการศึกษาได้เพียงใดนั้น จะพิจารณาได้จากส่วนประกอบ 2 ประการ คือ คุณภาพของผลิตผลทางการศึกษา และประสิทธิภาพในการทำงานของระบบการศึกษา (ก่อ สวัสดิพานิชย์ 2524 : 11-12) ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ ได้กล่าวเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยไทยไว้ว่า "..... จุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยไทยเมื่อวิเคราะห์ในเชิงของอดีตนั้น ได้ระดมพอกพูนขึ้นจนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญคือ 1) ผลิตคนให้ข้าราชการ 2) แก้ปัญหาการเมือง 3) ส่งเสริมวิชาชีพบางสาขา 4) ส่งเสริมการพัฒนาประเทศ" (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ 2523 : 42) องค์ประกอบที่ 4 นี้เองที่กำลังได้รับการเน้นหนักในยุคปัจจุบัน นโยบายของรัฐบาลไทยปรากฏแน่ชัดว่า มหาวิทยาลัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาประเทศ พัฒนาศักยภาพของบุคคล ผลิตบุคคลตามความต้องการของสังคม เพื่อสร้างความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งในการจัดการศึกษา ควรจะมีแนวโน้มเพื่อคนกลุ่มใหญ่ให้มากขึ้น เน้นการศึกษาเพื่อมวลชน การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาในระบบเปิด เปิดโอกาสทั้งในแง่ของโอกาสการเข้ารับการศึกษา และการจัดหลักสูตร

ในระดับอุดมศึกษา การศึกษาระบบเปิด เป็นนวัตกรรมที่ยืดวิธีการถ่ายทอดเนื้อหาสาระและประสบการณ์ไปยังนักศึกษาที่อยู่ห่างไกลต่างถิ่นต่างที่กัน แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาระบบเปิดในระดับอุดมศึกษาหรือที่เรียกว่า มหาวิทยาลัยเปิด เป็นเรื่องของความพยายามที่จะขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่ประชาชน แนวคิดนี้เคยนำมาใช้แล้ว นับแต่ระยะเริ่มแรกของการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์พระประมุข โดยมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ซึ่งตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2476 ได้จัดการศึกษา "ระบบตลาดวิชา" (ทบวงมหาวิทยาลัย 2521 : 1) รับนักศึกษาโดยไม่มีสอบคัดเลือก และไม่บังคับให้เข้าฟังการบรรยาย อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยระบบตลาดวิชาในครั้งนั้นคงใช้วิธีการศึกษาในลักษณะเดียวกับมหาวิทยาลัยทั่วไป โดยใช้ชั้นเรียนเป็นหลัก เพียงแต่นักศึกษาอาจศึกษาได้ด้วยตนเองหรืออาจพบอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยได้เป็นครั้งคราว ต่อมาในปี พ.ศ. 2514 ได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยแบบตลาดวิชาขึ้นอีกคือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง สืบเนื่องจากการขาดแคลนที่เรียนในระดับอุดมศึกษา เป็นปัญหาที่แก้ไม่ตก จำนวนนักศึกษาที่ต้องการเรียนต่อมีเพิ่มขึ้น ประกอบกับ

มหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีที่เรียนจำกัด และประเทศชาติต้องสูญเสียเงินตราไปปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมาก เนื่องจากนักเรียนนิยมเดินทางไปหาที่เรียนในต่างประเทศมากขึ้นทุกปี ซึ่งในปีการศึกษาเริ่มแรก มหาวิทยาลัยรามคำแหงรับนักศึกษาได้ถึง 35,205 คน และเพิ่มขึ้นทุกปี แต่วิธีการจัดการศึกษาโดยอาศัยชั้นเรียน เป็นหลักและยังคงยึดรูปแบบการสอนโดยการบรรยายของผู้สอน เป็นส่วนใหญ่ ดังที่ดำเนินการอยู่ในขณะนี้ได้ทำให้มหาวิทยาลัยประสบปัญหาต่าง ๆ เป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านอาคารสถานที่เรียน ปัญหาการจราจรซึ่งไม่อาจขยายได้ทันและเพียงพอ กับจำนวนนักศึกษาที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้นทุกปี อย่างไม่มีที่สิ้นสุด (อุทุมพร ทองอุไทย และคณะ 2521 : 1-2) ดังนั้นผู้บริหารการศึกษาของไทยจึงได้ร่วมกันพิจารณาการจัดการศึกษาระบบเปิด โดยใช้สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ในรูปแบบของสื่อประสมมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของประเทศไทย เพื่อเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาที่รักษามาตรฐานการศึกษาให้คงคุณภาพอยู่ได้ ประหยัดค่าใช้จ่ายและการลงทุนในเรื่องสถานที่ศึกษา โดยเหตุผลดังกล่าว มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จึงได้ถือกำเนิดขึ้น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชเป็นมหาวิทยาลัยเปิด จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. 2521 เป็นสถาบันการศึกษาที่ไม่มีชั้นเรียนของตนเอง ใช้ระบบการสอนที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถเรียนด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ เรียกว่า "ระบบการสอนทางไกล" ซึ่งอาศัยสื่อประสมประเภทสิ่งพิมพ์ในรูปแบบเอกสารการสอน แบบฝึกปฏิบัติ เทปคassetts ประจำชุดวิชา และหนังสืออ่านประกอบต่าง ๆ รายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ และการสอนเสริมตามศูนย์บริการการศึกษา การสอนในระบบนี้เป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาที่อยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความพร้อม ความสะดวกและความสนใจของตนเองจากสื่อประสมดังกล่าว (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช คู่มือนักศึกษา 2526 : 38)

การจัดหลักสูตรของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ใช้หลักสูตรการศึกษาเนื้อหาเข้าด้วยกันในรูปแบบของชุดการสอน เรียกว่า "ชุดวิชา" ซึ่งแต่ละชุดวิชามีความสมบูรณ์ในตัวเอง มีค่าไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต เปิดสอนเป็นครั้งแรกในปีการศึกษา 2523-2524 (ธันวาคม 2523) โดยเปิดสอน 3 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ และสาขาวิชาวิทยาการจัดการ ซึ่งสาขาวิชาศิลปศาสตร์เปิดสอนเฉพาะชุดวิชาพื้นฐานทั่วไป สำหรับสาขาวิชา

วิทยาการจัดการ เปิดสอนวิชาเอกการจัดการงานก่อสร้าง ส่วนสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ได้ยึดมั่นในการศึกษาเพื่อชีวิตที่ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา และเรียนในสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน หลักสูตรศึกษาศาสตร์ จึงยึดหลักที่จะรวมกลุ่มสาระและเนื้อหาให้เป็นหมวดหมู่ ในลักษณะของการบูรณาการ ซึ่งแตกต่างจากหลักสูตรศึกษาศาสตร์ในสถาบันอื่น ๆ ในส่วนที่ครอบคลุมเนื้อหา ประสบการณ์ที่กว้างขวางกว่า ซึ่งชุดวิชาในหลักสูตรจึงมีลักษณะแตกต่างกันออกไปโดยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้การศึกษาต่อเนื่องแก่บุคลากรประจำการที่ปฏิบัติหน้าที่ทางการศึกษา หรือมีคุณวุฒิทางการศึกษา เพื่อเพิ่มพูนวิทยฐานะและความรู้ความสามารถในวิชาการอันจะนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพของตน
2. เพื่อผลิตบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งกระจายการศึกษาไปสู่ท้องถิ่นและสนองความต้องการของสังคม
3. เพื่อให้บริการทางวิชาการด้วยการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ทางการศึกษา แก่ชุมชนและสังคม
4. เพื่อนำเอาวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในวิชาชีพศึกษาศาสตร์ ทั้งด้านวิชาการและงานวิจัย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หลักสูตรการศึกษาสาขา ศึกษาศาสตร์ 2525 : 1)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เปิดรับนักศึกษาสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ครั้งแรกในปีการศึกษา 2523 โดยมีจำนวนนักศึกษารวมทั้งสิ้น 75,334 คน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 4 ปี มสธ. 2525 : 25) และนับตั้งแต่ได้เปิดทำการสอนมาจนถึงปีการศึกษา 2526 เป็นระยะเวลา 4 ปี ปรากฏว่ามีนักศึกษารุ่นแรกในสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ที่ศึกษาในระดับปริญญาตรีต่อเนื่อง (2 ปี) สำเร็จการศึกษารวมทั้งสิ้น 8,205 คน ซึ่งนับว่าเป็นความสำเร็จของการลงทุนทางการศึกษาที่สำคัญ และเนื่องจากบัณฑิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มีลักษณะที่แตกต่างจากบัณฑิตโดยทั่วไป กล่าวคือ เป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีอาชีพการงานอยู่แล้ว ย่อมจะเป็นหนทางในการนำความรู้ที่ได้ศึกษามาพัฒนาปรับปรุงสภาพของการทำงานของตนเองอยู่ตลอดเวลา จึงเป็นการเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะได้ทำการศึกษาและวิจัย เพื่อติดตามผลบัณฑิตหลังจากที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว ทั้งนี้การผลิตบุคลากรทางการศึกษาจะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวหรือไม่เพียงใดนั้น ควรที่จะได้มีการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา เพราะการติดตามผลเป็นสิ่ง

จำเป็นและสำคัญยิ่งของหน่วยงานทุกหน่วย เพื่อที่จะได้ทราบว่า การดำเนินงานที่ล่วงไปแล้วนั้น มีข้อบกพร่องอะไรบ้าง และควรจะปรับปรุงแก้ไขอย่างไร นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งที่จะให้ความช่วยเหลือผู้สำเร็จการศึกษาในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ของงาน เพื่อให้การทำงาน มั่นคงและดียิ่ง ๆ ขึ้น (Dugald S. Arbackle 1953 : 115) ตลอดจนเป็นแนวทางในการ ที่จะพิจารณาปรับปรุงสภาพแวดล้อมของการ เรียนการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อที่จะ

1. ศึกษาสถานภาพด้านการปฏิบัติงานของบัณฑิต
2. ศึกษาความคิดเห็นของบัณฑิตที่มีต่อการปฏิบัติงาน และการนำความรู้ไปใช้
3. เปรียบเทียบผลการประเมินตนเองของบัณฑิตที่ศึกษาในวิชาเอกต่างกัน

ในด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ บุคลิกภาพ ทักษะการติดต่อวิชาชีพ และมนุษยสัมพันธ์

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้วางขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้ คือ

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการติดตามผลการปฏิบัติงาน และการนำความรู้ไปใช้ เฉพาะบัณฑิตสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ระดับปริญญาตรีต่อเนื่อง (2 ปี) รุ่นแรก ที่เข้าศึกษาใน ปีการศึกษา 2523 และสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2525
2. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการติดตามผลการปฏิบัติงาน โดยเปรียบเทียบผลการ ประเมินตนเองของบัณฑิตที่ศึกษาในวิชาเอกต่างกัน คือ วิชาเอกปฐมวัยศึกษา ประถมศึกษา สังคมศึกษา ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และบริหารการศึกษา ตามคุณลักษณะต่าง ๆ 4 ด้าน คือ ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ บุคลิกภาพ ทักษะการติดต่อวิชาชีพ และ มนุษยสัมพันธ์

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

การติดตามผล หมายถึง การศึกษา และสำรวจผู้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชา ศึกษาศาสตร์รุ่นแรก เกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ ตลอดจนสำรวจอุปสรรค ในการปฏิบัติงาน

บัณฑิต หมายถึง ผู้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย-
 ธรรมมาธิราช ระดับปริญญาตรีต่อเนื่อง (2 ปี) รุ่นแรก ซึ่งเข้าศึกษาในปีการศึกษา 2523
 และสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2525 รวมทั้งหมด 3 แขนงวิชา 7 วิชาเอก คือ

1. แขนงวิชาประถมศึกษา	วิชาเอก ปฐมวัยศึกษา
วิชาเอก ประถมศึกษา
2. แขนงวิชามัธยมศึกษา	วิชาเอก สังคมศึกษา
วิชาเอก ภาษาไทย
วิชาเอก วิทยาศาสตร์
วิชาเอก คณิตศาสตร์
3. แขนงวิชาบริหารการศึกษา	วิชาเอก บริหารการศึกษา

สถานภาพ หมายถึง สถานการณ์ที่ปรากฏอยู่ เป็นปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของ
 บัณฑิตในแง่ประเภทของงาน ตำแหน่ง ระยะเวลาในการทำงาน

การนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน หมายถึง การที่บัณฑิตนำความรู้ที่ได้จากการศึกษา
 หลังจากสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ไปใช้เพื่อการพัฒนาปรับปรุงการ
 ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ช่วยให้ทราบถึงผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตทางสาขาวิชาศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ในแง่การปฏิบัติงาน การนำความรู้ไปใช้ ความพึงพอใจในการ
 ปฏิบัติงาน ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงาน และการประเมินตนเอง
2. เพื่อนำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอน การบริหารงานของ
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มาเป็นแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการทางการ
 บริหารงานให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัย ใน
 ระบบการศึกษาทางไกลที่จะผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ เพื่อสนองความต้องการของสังคมและประเทศ